

2. Майборода Л. Використання комп'ютерних навчальних кросвордів у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників / Л. Майборода [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/ttmo/2012_8/17.pdf. — Назва з екрана.
3. Петрук В. А. Використання кросвордів для контролю теоретичних знань у процесі навчання фундаментальних дисциплін / В. А. Петрук, Г. Г. Кашканова, Н. Б. Дубова [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Sitimn/2009_21/Vukorustanna_krosvordiv_dla_kontrolu_teoret_znan.pdf. — Назва з екрана.
4. Смолкин А. М. Методы активного обучения: науч.-метод. пособие / А. М. Смолкин. — М.: Высш. шк., 1991. — 176 с.
5. Тарнопольский О. Б. Ділові ігри у навчанні іноземних мов для спеціальних цілей у вищій школі / О. Б. Тернопольський [Електронний ресурс]. Режим доступу: [// archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/ped/2011_85/Tarnop.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/ped/2011_85/Tarnop.pdf). — Назва з екрана.
6. Трайнев В. А. Деловые игры в учебном процессе: Методология разработки и практика проведения / В. А. Трайнев. — М.: Изд. Дом «Дашков и К», 2002. — 300 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/ped/2011_85/Tarnop.pdf. — Назва з екрана.
7. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах / П. М. Щербань. — К.: Вища школа, 2004. — 206 с.
8. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібник / В. В. Ягупов. — К.: Либідь, 2002. — 560 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://eduknigi.com/ped_view.php?id=199. — Назва з екрана.

УДК 377.8.091.33:7.03

Л. Л. ОСПАДОВА
L. L. OSPADOVA

**ПОШУКИ ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ ВИКЛАДАННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВ» ДЛЯ
ВНЗ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ І - ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ**
**FINDING NEW METHODOLOGY OF TEACHING «HISTORY OF
ART» FOR HIGH SCHOOL CULTURE AND ARTS I — II LEVELS
OF ACCREDITATION**

Проаналізовано особливості студентської аудиторії та запропоновано інноваційні засоби, за допомогою яких у студентів творчих ВНЗ І-ІІ рівнів акредитації формується інтерес до вивчення навчальної дисципліни «Історія мистецтв» і відбувається розвиток естетичного смаку.

Ключові слова: інноваційні засоби викладання, історія мистецтв.

Проанализированы особенности студенческой аудитории и предложены инновационные средства, с помощью которых у студентов

творческих ВУЗов I-II уровней аккредитации формируется интерес к изучению учебной дисциплины «История искусств» и происходит развитие эстетического вкуса молодежи.

Ключевые слова: *инновационные методы преподавания, история искусств.*

This paper analyzes the features of the student audience and offered innovative means by which students' creative universities I-II levels of accreditation emerging interest in the study of the course «History of Art» and is the development of aesthetic taste of youth.

Key words: *innovative means of teaching, art history.*

З розвитком науково-технічного прогресу в сучасному світі відбуваються численні позитивні зміни в усіх сферах діяльності людини. Це можна спостерігати в мистецтві не лише у створенні його продуктів, а й у вивченні його теорії та історії. Вплив історії та теорії мистецтва на естетичне виховання молоді на сучасному етапі досліджують Л. Михайлова, Л. Масол, О. Олексюк. Але питання впровадження сучасних інноваційних засобів під час викладання дисципліни «Історія мистецтва» залишається недостатньо вивченим, що визначає актуальність цієї праці.

Мета статті — пошук інноваційних засобів у викладанні курсу «Історія мистецтв» для студентів творчих спеціальностей ВНЗ культури і мистецтв I-II рівнів акредитації.

Об'єктом дослідження є студентська молодь ВНЗ I-II рівнів акредитації культурно-мистецького спрямування.

Предмет вивчення — інноваційні засоби викладання історії та теорії мистецтва.

Навчальна дисципліна «Історія мистецтв» є однією з базових у підготовці фахівців за спеціальністю «Народно-художня творчість». На основі знань студентів з таких дисциплін, як «Історія», «Філософія», «Культурологія», «Народознавство», цей навчальний курс розкриває особливості світосприйняття людини в різні часи на прикладах творів образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва й архітектури різних епох, стилів, напрямів.

Вивчення дисципліни «Історія мистецтв» формує систему знань у сфері теорії та історії мистецтва; уявлення про мистецтво як особливе явище суспільної діяльності, про його сутність, основні види та жанри. Цей предмет є основою розвитку естетичного смаку студента творчого спрямування. Тому, перш ніж пропонувати інноваційні засоби викладання, слід визначити особливості аудиторії, на яку вони спрямовуватимуться, тобто на дослідженні студентського середовища.

Студентство — це вік, коли людина робить найважливіше у своєму житті — відкриває себе. Ще К. Д. Ушинський уважав період від 16 до 22-23 років «найрішучішим», указуючи на те, що в цьому віці визначається спрямованість у способі мислення

людини і в її характері [11]. На думку Б. Г. Анан'єва, який зробив великий внесок у вивчення студентства, «перетворення мотивації, всієї системи ціннісних орієнтацій, з одного боку, інтенсивне формування спеціальних здібностей у зв'язку з професіоналізацією, з іншого — визначають цей вік як центральний період формування характеру й інтелекту» [2, с. 48]. Свідомості молодій людині у віці 15-17 років властиве особливе сприйнятливості, здатність опрацювати й опанувати величезний потік інформації. В означений період розвиваються критичність мислення, прагнення надати власної оцінки різним явищам, пошук аргументування, оригінального рішення. Однак, у цьому віці ще зберігаються деякі настанови і стереотипи, властиві попередньому підлітковому віку. Це пов'язано з тим, що період активної ціннісно-творчої діяльності молодій людині вступає у взаємодію з обмеженим характером практичної діяльності, нестійким становищем у системі суспільних відносин. Звідси, для поведінки молоді характерне дивовижне поєднання суперечливих рис — прагнення до ідентифікації й відособлення, конформізм і негативізм, наслідування та заперечення загальноприйнятих норм, прагнення до спілкування і відхід, відчуженість від зовнішнього світу [1, с. 34].

Нестійкість і суперечливість молодіжної свідомості впливають на значну кількість форм поведінки та діяльності особи. Проте було б спрощенням розглядати цю властивість молодіжної свідомості лише як негативну, або як вияв тільки вікових особливостей. Така характеристика юнацької свідомості зумовлена об'єктивними причинами.

По-перше, в сучасних умовах ускладнився і прижився процес соціалізації особистості, й, відповідно, іншими стали критерії соціальної зрілості. Вони визначаються не лише її вступом до самостійного трудового життя, але й завершенням середньої освіти, професійним спрямуванням, реальними політичними і громадянськими правами, матеріальною незалежністю від старших. Дія цих чинників не одночасна і не однозначна в різних соціальних групах, тому опанування юнаком системи соціальних ролей дорослих виявляється суперечливим. Студент може бути відповідальним і серйозним в одній сфері, а в іншій відчувати і поводитися, як дитина.

По-друге, професійна орієнтація юнацтва відбувається під впливом багатьох самостійних чинників — сім'ї, школи, трудового колективу, засобів масової інформації, мережі Internet, молодіжних організацій і стихійних груп. Це розмаїття інститутів і механізмів не є жорсткою ієрархічною системою, кожен з них виконує свої специфічні функції в розвитку особистості.

У процесі соціалізації молодій людині формується система норм і цінностей, що відрізняють цю групу від більшості

спільнот, — так звана субкультура. Вона формується під впливом таких чинників: вік, етнічне походження, релігія, соціальна група або місце проживання.

Цінності субкультури не означають відмови від національної культури, прийнятої більшістю, вони мають лише деякі відхилення від неї. Проте більшість, зазвичай, ставиться до субкультури з несхваленням або недовірою. Та якщо створити умови для розвитку субкультури в напрямі творчої діяльності, то можна спостерігати цікаві результати роботи студента над собою, його прагнення до вдосконалення не лише самого себе, а й навколишньої дійсності.

Нині виховання розуміється тільки як процес передачі чогось від старших молодшим: досвіду, знань, переконань, цінностей, тобто саме як процес підготовки до життя, в якому молоде покоління має бути схожим на своїх батьків, де відповідальність за його результати беруть на себе дорослі — батьки, вихователі, викладачі з їх постійним контролем, опікою, повчаннями, і тому студент постійно перебуває в суперечливому стані: його закликають до самостійності, тверезості думок і водночас заохочують не ініціативу й активність, а слухняність і старанність, породжуючи таким чином феномен соціального інфантилізму.

На нашу думку, позитивним є той факт, що, людині взагалі, а юнакам особливо, властиві дух суперечності, прагнення ігнорувати велику кількість заборон старших. Намагання перебороти традиційні форми поведінки зумовлює створення власних норм, що часто суперечать загальноприйнятим. Це призводить до ослаблення впливу батьків, викладачів, що спричиняє виникнення різних неформальних груп, специфічної молодіжної субкультури.

Під впливом постійних трансформацій, в умовах постмодерністського соціокультурного середовища в сучасних студентів виникає нове ставлення до освіти: вони вимагають навчання в дусі «plug-and-play», здебільшого не мають звички і бажання навчатися системно, за підручниками, у формі участі та експериментування.

Сучасне українське студентство є прямим породженням глобальних впливів, мінливих соціальних умов, постмодерністських ситуацій, що характеризується невизначеністю, «розмитістю» цінностей, недовірою до науки, відсутністю глибоких світоглядних підстав тощо. Особиста думка і споживчий інтерес значно сильніше впливають на формування ціннісної системи та практики щоденних рішень, ніж такі традиційні цінності, як наука і релігія [5, с. 321].

Характеризуючи інтереси старших підлітків, передусім зазначимо, що, порівняно з молодшим шкільним та раннім підлітковим віком, вони набувають більшої цілеспрямованості, активності

й глибини. Молоді люди вже здатні не тільки на окремі вольові дії, але й на вольову діяльність, у змозі самі поставити мету і спланувати її досягнення. Але недостатність волі полягає насамперед у тому, що виявляючи величезну наполегливість в одному виді діяльності, студенти можуть не виявляти її в інших. Ще Л. С. Виготський зазначав, що в цьому віці в юнаків найчастіше спостерігається не слабкість волі, а слабкість цілей, коли їм немає заради чого долати різні перешкоди, зокрема власні лінощі. Пова ж важливої мети вирішує і проблеми волі [4, с. 87].

Навчання юнаків у мистецькому ВНЗ надає їм можливості творчо й різносторонньо розвиватися. Тобто разом зі своїми однолітками ставити як спільні, так і особисті цілі й досягати їх.

У цьому віці в студента поступово відбувається перехід від ситуативного переживання краси явищ природи, музичних і літературних творів живопису до стійких естетичних почуттів, які є результатом систематичного виховання.

Підтримка інтересу до конкретної діяльності через стимулюючу мотивацію означає перетворення мети такої діяльності на актуальну потребу людини. Якщо діяльність студента є творчою, то вона постійно змушує його мислити й сама по собі стає достатньо привабливою справою як засіб перевірки і розвитку здібностей. Така діяльність завжди пов'язана зі створенням чогось нового, відкриттям для себе нового знання, знаходженням у самому собі нових можливостей, що стає сильним і дієвим стимулом до занять нею, до докладання необхідних зусиль, спрямованих на подолання труднощів, що виникають. Така діяльність зміцнює самооцінку, породжує впевненість у собі й почуття задоволеності від досягнутих успіхів та спонукає студента до заняття творчою діяльністю.

Культурно-виховна місія мистецтва полягає в тому, щоб розширити коло спілкування й духовний простір кожної людини, доповнити її реальне спілкування з уявним — героями художніх творів, а через них — з їх творцями, осягати культурний зміст різних віків, творчість народів та окремої людини. Однак здійснення цієї місії мистецтва можливе, якщо зміст і форма художнього твору сприймаються адекватно, для чого необхідно мати уявлення про специфічні засоби художньої виразності, критерії художньої досконалості, види та жанри мистецтва, що загалом складають мистецтвознавчу компетентність [7, с. 35].

Такі вчені як В. Байденко, В. Болотов, П. Борисов, Б. Ельконін, І. Зимняя, Т. Іванова, Є. Коган, В. Лаптев, О. Лебедев, О. Ленська, Л. Луценко, Г. Подчалімова, Н. Селєзньова, Ю. Татур, І. Фрумін, С. Шишов здійснюють розробку компетентнісного підходу в освіті. Вони здебільшого розуміють під цим поняттям спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток

ключових (базових, основних) і предметних компетентностей, серед яких вивчення історії та теорії мистецтва належатиме до базових, у рамках мистецького навчального закладу.

Перехід світової спільноти до інформаційного суспільства, глобалізація всіх сфер її життєдіяльності потребують обрати пріоритетним в освіті формування всесторонньо розвинутої гармонійної особистості, здатної жити в полікультурному світі, впливати на соціокультурні процеси, бути успішною, наділеною компетентностями, які, на думку вчених, є «тими індикаторами, що дозволяють визначити готовність учня-випускника до життя, його подальшого особистісного розвитку й до активної участі в житті суспільства» [8, с. 2].

Основною формою проведення занять з дисципліни «Історія мистецтв» є лекційні заняття. Але для творчого осмислення ідей та положень курсу студенти обов'язково самостійно готуються до занять і семінарів.

Л. М. Михайлова зазначає, що для формування інформаційно-комунікативної компетентності необхідне мотивування учнів до самостійної навчальної роботи. Це передбачає ширше використання нетрадиційних форм занять (рольових ігор, проблемних дискусій, творчих завдань) [6]. На її думку, дієвим методом роботи, особливо зі старшими підлітками, є проектна діяльність, яка являє собою злиття навчально-пізнавального, творчого й ігрового процесів, обов'язкова умова — розробка плану щодо досягнення кінцевого результату, визначення проміжних етапів (концепції, мети, завдань, ресурсів), способів реалізації. При цьому навчальна проектно-дослідницька діяльність має бути орієнтована не на науковий результат (хоча його також слід передбачити), а на розвиток інтересу до творчої роботи, стійкої мотивації студентів до самостійного пошуку, аналізу різноманітної інформації, вміння працювати з текстом (виокремлення головного, обробка, презентація у формі есе, реферату, рецензії, конспекту, плану, публічного виступу), а як кінцевий результат — активізації особистісних вражень та міркувань студента.

Серед сучасних технічних надбань особливо вагоме місце посідає світова мережа Internet, яка відкриває широкий простір як для наукової, так і для творчої діяльності студента. Не виходячи з дому або з навчальної аудиторії, ми маємо змогу отримати інформацію з предмета «Історія мистецтв», переглянути праці видатних художників, скульпторів, архітекторів світу.

У цьому напрямі цікавими є так звані віртуальні екскурсії до музеїв світу, які, на нашу думку, необхідно долучити до основних форм роботи зі студентською аудиторією під час лекційних занять.

Інноваційні Internet-технології надають можливості музеям по-новому вирішувати культурно-освітні завдання, забезпечувати доступність фондів і знань, залучаючи нову (зокрема молоду) аудиторію за допомогою віртуальних інформаційно-освітніх середовищ.

Нині деякі музеї мають власні представництва в глобальній мережі, пропонуючи віртуальні тури по галереях та інформаційно-довідкові матеріали. Серед них: Ермітаж (СПб, Росія) <http://www.hermitagemuseum.org>; Лувр (Париж, Франція) http://www.louvre.fr/llv/commun/home_flash.jsp; Метрополітен (Нью-Йорк, США) <http://www.metmuseum.org>; Музей сучасного мистецтва (Відень, Австрія) <http://www.mumok.at>; Музей історії мистецтва (Відень, Австрія) <http://www.khm.at> та ін.

Віртуальний музей — це програмний продукт, призначений для каталогізації музейних фондів, організації віртуальних галерей і проведення тематичних експозицій [3]. Подібні музеї мають широкий вибір контенту: від предметів мистецтва й історичних артефактів до віртуальних колекцій і фамільних реліквій. Віртуальні музеї являють собою вдалий приклад застосування Internet-технологій для вирішення проблем зберігання, безпеки і широкого, оперативного безперешкодного доступу до експонатів. Вони дозволяють зберігати інформацію про експонати в структурованому вигляді, супроводжувати зображеннями, аудіо та відеоматеріалами, прикріплювати документи, розміщати колекції в Інтернеті, в сенсорних кіосках, на компакт-дисках.

Використання віртуальних екскурсій значно розширює можливості вивчення надбань світового мистецтва, створює ілюзію присутності поряд з творами відомих митців, але все це можливе за умови наявності певного технічного обладнання у ВНЗ, наприклад, мультимедійної аудиторії або вільного доступу до мережі Internet. У такий спосіб процес вивчення дисципліни для студентів значно полегшується, з огляду на використання наочних засобів. Вони мають можливість постійного доступу до фондів віртуальних музеїв і самостійного закріплення знань відвідуванням запропонованих викладачем сайтів удома. На нашу думку, найважливішим є те, що студенти самостійно шукають та аналізують ту інформацію з вивченої теми, яка їх зацікавила. Це допомагає виробити інтерес до предмета, осучаснити його.

Таким чином, до інноваційних засобів вивчення навчальної дисципліни «Історія мистецтв» належать технічні засоби (сучасне аудіо і відеоблаَدнання), віртуальні екскурсії, мережа Internet. Вони всі складають дієву базу для мотивації студентів до вивчення курсу і формування в майбутніх спеціалістів творчих професій навичок самостійної роботи й естетичного смаку.

Список літератури

1. Аксёнов И. Н. Сициализация подростков / И. Н. Аксенов — М., МАИ, 1996. — С. 34–36.
2. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды: в 2-х т. / Б. Г. Ананьев — Т. II. — М., 1980. — С. 46.
3. Виртуальный музей [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.sgu-infocom.ru/major/13>. — Заглавие с экрана.
4. Выготский Л. С. Психология развития человека / Л. С. Выготский. — М. : Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2005. — С. 87.
5. Добренъков В. И. Фундаментальная социология. В 15 т. — Т. 8: Социология и образование / В. И. Добренъков, А. И. Кравченко. — М. : ИНФА-М, 2005. — С. 321.
6. Михайлова Л. М. Естетичне виховання молоді: компетентнісний підхід [Електронний ресурс] / Л.М. Михайлова. — Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2009-1/09_Mihajlova.pdf. — Назва з екрана.
7. Зимняя И. А. Ключевые компетенции — новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. — 2003. — № 5. — С. 35.
8. Масол Л. Концепція загальної мистецької освіти / Л. Масол // Мистецтво та освіта. — 2004. — № 1. — С. 2–4.
9. Олексюк О. Духовний потенціал мистецтва / Олексюк О. // Мистецтво та освіта. — 1996. — № 2. — 48 с.
10. Рыжаков М. В. Ключевые компетенции в стандарте: возможности реализации / М. В. Рыжаков // Стандарты и мониторинг в образовании. — 1999. — № 4. — 123 с.
11. Ушинский К. Д. Собрание сочинений. «Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии» [Электронный ресурс] / К. Д. Ушинский — Режим доступа: <http://biografia.ru/arhiv/611.html>. — Заглавие с экрана.

УДК 7.097:379.823

Ю. Б. КОВАЛЕНКО
U. B. KOVALENKO**ВПЛИВ КЛІПОВОГО МИСЛЕННЯ НА ФОРМУВАННЯ
ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ТЕЛЕВІЗІЙНОГО ФАХІВЦЯ****INFLUENCE OF CLIP THINKING ON FORMATION OF
ARTISTIC PERSONALITY OF TELEVISION SPECIALISTS**

Здійснено спробу поєднання основних принципів кліпового мислення зі специфічними властивостями телебачення й поетикою телевізійної творчості визначено зумовленість означених культурно-соціальних явищ. Виявлено методичні особливості підготовки фахівців телебачення на основі зв'язків із кліповим мисленням.

Ключові слова: кліпове мислення, інформація, мозаїчна культура, телевізійний твір, творча особистість.